

2015

SUUDİ ARABİSTAN KRALLIĞI ÜLKE RAPORU

T.C. Riyad Büyükelçiliği

Ticaret Müşavirliği

Temmuz 2016

İÇİNDEKİLER

1) Genel Bilgiler.....	2
a) Künye	2
b) Nüfus	2
c) Yönetim	3
2) Ekonomik Gelişmeler	3
a) Genel Ekonomi	3
b) Bütçe, Cari İşlemler ve Ödemeler Dengesi ile Finansman Gelişmeleri	4
c) Büyüme	5
d) Uluslararası Yatırımlar	6
e) Dış Ticaret Gelişmeleri.....	7
i) Genel Dış Ticaret.....	7
ii) İhracat.....	9
iii) İthalat.....	10
3) 2030 Vizyonu ve 2020 Ulusal Dönüşüm Programı.....	13
a) 2030 Vizyonu (2030 Vision).....	13
b) 2020 Ulusal Dönüşüm Programı (2020 National Transformation Plan).....	13
4) Türkiye ile İlişkiler	17
a) Karşılıklı Ticaret	17
b) Karşılıklı Yatırımlar.....	19
c) Müteahhitlik.....	19
d) Pazara Girişte Dikkat Edilecek Hususlar	19
e) Gündemdeki Konular.....	20

SUUDİ ARABİSTAN KRALLIĞI ÜLKE RAPORU

1) Genel Bilgiler

a) Künye

Resmi Adı : Suudi Arabistan Krallığı (Al Mamlakah Al Arabiyyah Al Saudiyyah, Kingdom Of Saudi Arabia)

Başkenti : Riyad

Yönetim Biçimi : Krallık

Resmi Dili : Arapça

Dini : İslam

Para Birimi : Suudi Arabistan Riyali (SAR)

Dolar Kuru (Sabit) : 1 \$ = 3,75 SAR

Yüzölçümü : 2,15 milyon km²

Mesai Saatleri ve Günleri : Pazar-Perşembe; 07:30-14:30 (Ticaret Müşavirliği 8:30-16:30)

Büyük Kentler : Riyad, Cidde, Dammam, Mekke, Medine,

Limanlar : Cidde Limanı, Kral Fahad Endüstri Limanı (Yanbu), Kral Abdulaziz Limanı (Dammam), Jubail Ticaret Limanı

Türkiye İle Saat Farkı : Ekim- Mart Arası Türkiye'den 1 saat ileri

Haftalık Çalışma Saati : 35 saat

Resmi Tatil Günleri : Haftasonu Cuma,Cumartesi; Ramazan Bayramında 5 gün ve Kurban Bayramında 10 gün

Uluslararası Telefon Kodu: + 966

b) Nüfus

Suudi Arabistan Krallığı'nın (SAK) toplam nüfusu 31,4 milyon olup bunun % 30'unu göçmenler oluşturmaktadır. Nüfusun % 64,2'sini 15-54 yaş aralığındaki çalışabilecek insanlardan oluşurken, çalışabilecek nüfusun ise % 44'ü kadınlardan oluşmaktadır, ancak kadınların işgücüne katılım oranı düşük olup günümüzde bunun artırılmasına dönük çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Nüfus artış hızı % 1,46 seviyesindedir. Nüfusun % 83,1'i şehirlerde yaşamaktadır. Okur yazar oranı toplam nüfus için % 94,7'dir (% 97 Erkekler, % 91,1 Kadınlar).

c) Yönetim

23 Eylül 1932 yılında kurulan SAK'ın Başkenti Riyad olup, 13 yönetim bölgesinden oluşmaktadır. 1 Mart 1992 yılında yayınlanan Krallık kararına göre, ülke anayasası Kuran ve Hz. Peygamber'in hayatı temel alınarak oluşturulmuştur. Şeriat hükümlerinin uygulandığı ülkede; Mısır ve Fransa başta olmak üzere başka bazı ülkelerden alınan hükümler ile bazı laik kodlar kanunlara eklenmiştir, örneğin ticari anlaşmazlıkların halli için özel komisyonlar kurulmuştur (Uluslararası Adalet Sistemine dahil değildir). Son yapılan değişiklikler ile kadınlar Belediye meclisi seçimlerine aday olabilmekte ve oy kullanabilmektedir. Devletin ve Hükümetin Başı Kral'dır. 150 sandalyeden oluşan Şuura danışma kurulu olup, üyeleri dört yıllığına Kral tarafından atanmaktadır (2013 yılı başlarında kadınlar için 30 sandalye ayrılmıştır).

2) Ekonomik Gelişmeler

a) Genel Ekonomi

SAK ekonomisi, bütün körfez ülkeleri gibi, ağırlıklı olarak ham petrol üretimine dayanmaktadır. Günlük 10 milyon varil'in biraz üzerindeki üretimi (günlük kapasite 12 milyon varildir) ile dünyanın en büyük ham petrol üreticisi konumundaki ülkenin bu alanda faaliyette olan şirketi ise Suudi ARAMCO firmasıdır. Ancak, son dönemde yaşanan gelişmeler ve bunlara bağlı olarak Krallığın Kalkınma stratejilerinde ortaya koyduğu hedefler çerçevesinde, bu ağırlığın azaltılması yönünde politikalar geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. 2005-2015 dönemini kapsayan bir çalışmada, 2005-2007 arasında gayri safi yurt içi hasılanın (GSYH) %50'sini oluşturan petrol ekonomisinin giderek gerilediği ve 2015 yılı öncü göstergelerine göre yaklaşık %28 seviyesine gerilediği görülmektedir.

Buna karşın, halen merkezi hükümet gelirlerinin yaklaşık %90'ının, ihracat gelirlerinin ise %85'inin ham petrole dayandığı dikkate alınır, ham petrolün günümüzde ve yakın gelecekte ekonomi için önemi ve bu önemini koruyacağı görülecektir. Bunun yanında, SAK için petrol fiyatlarının ülke ekonomisi üzerindeki, özellikle de petrol dışı sektörlerdeki, etkisini belirleyen en önemli unsur kamu harcamalarıdır.

Genel Ekonomik Göstergeler	2013	2014	2015	2016*
GSYH Cari Fiyatlarla (Milyon ABD Doları)	744.336	753.832	653.219	618.274
SGP'ne Göre Kişi Başı GSYH (ABD doları)	51.028	52.397	53.624	53.728
Toplam Yatırımlar (GSYH % Pay)	26,2	28,5	27,6	27,6
Toplam Tasarruf (GSYH % Pay)	44,4	38,3	21,2	17,4
Ortalama Tüketici Fiyat Endeksi	3,5	2,7	2,2	3,8
İşsizlik Oranı (İşgücüne Oranı)	5,6	5,5	-	-
Nüfus (Milyon)	29.994	30.770	31.386	32.013
Bütçe Gelirleri (GSYH % Pay)	41,4	36,9	24,6	23,5
Bütçe Harcamaları (GSYH % Pay)	35,6	40,3	40,9	37,1
Borç Stoku (GSYH % Pay)	2,2	1,6	5,8	17,2
Cari Denge (Milyon ABD Doları)	135.442	73.758	-41.479	-63.165
Cari Denge (GSYH % Pay)	18,2	9,8	-6,4	-10,2

Kaynak: IMF

* Beklenti

b) Bütçe, Cari İşlemler ve Ödemeler Dengesi ile Finansman Gelişmeleri

Son yıllarda hızlanan alt ve üst yapı yatırımlarının yanında diğer sebeplere bağlı olarak artan kamu harcamalarına ek olarak düşen petrol gelirleri, SAK'ın uzun yıllardan sonra 2014 yılında 17,5 milyar ABD doları bütçe açığı (GSYH'nin %2,3- GSYH 746,2 milyar ABD doları) vermesine sebep olurken, 2015 sonu itibariyle bu açık yaklaşık 100 milyar ABD doları seviyesine yükselmiştir (GSYH'nin %15 seviyesindedir). Açığın öngörülen değerinde gerçekleşmesinde; ham petrol fiyatlarının beklentilerin üzerinde gerilemesi en büyük etken olarak yer alırken, Yemen sorununa bağlı olarak ortaya çıkan öngörülemez harcamalar ile kamu personeline yapılan ek ödemeler de (88 milyar SAR) önemli rol oynamıştır.

Konut, altyapı ve toplu taşımaya dönük yürütülen projeler çerçevesinde yapılan harcamalar daha önceki bütçe fazlalarının yarattığı kaynaklardan karşılanmıştır (118 milyar SAR tutarında 2.650 proje).

Bu açık bütçe gelir ve giderlerinin 2015 sonu itibariyle sırasıyla 608 ve 975 milyar SAR olarak gerçekleşmesi ile birlikte 2012 yılında bütçe geliri 1,25 trilyon SAR bütçe giderlerinin ise 873 milyar SAR olduğu dikkate alındığında, gelirlerdeki yüksek oranlı daralmaya karşın harcamaların aynı şekilde devam etmekte olduğu dikkati çekmektedir.

2015 yılında oluşan bu açık, uluslararası rezervlerdeki 315 milyar SAR (84 milyar ABD doları) daralmanın yanında (2015 sonu itibariyle 641,2 Milyar ABD doları olan rezervlerin 2016 sonu itibariyle 580,4 milyar ABD Dolarına gerilemesi beklenmektedir), bir miktar dış borçlanma ve yine 2002 yılından bu yana 142 milyar SAR ile ilk kez artış gösteren iç borçlanma (GSYH'nin % 5,8'i) yoluyla karşılanmıştır.

2016 yılında Bütçe gelirlerinin 513,8 milyar SAR, giderlerin ise 840 milyar SAR olarak 326,2 milyar SAR tutarında bir açığa sebep olacak şekilde gerçekleşmesi öngörülmektedir.

Son on yıldır bütçede gider gerçekleştirmelerinin öngörülerin ortalama olarak % 25 üzerinde olduğu dikkate alındığında, bu kadar yüksek olmasa da 2016 yılında da bu harcama tutarının aşılacağı tahmin edilmektedir. Bütçe giderlerinin dağılımına bakıldığında, en büyük payın 213,4 milyar SAR ile Savuma harcamalarına ait olduğu görülmektedir. Eğitim yaklaşık 192 milyar SAR ile ikinci sırada, öngörülemeyen acil harcamalar için ayrılan 183 milyar SAR ise üçüncü sırada yer almaktadır ilk üç harcama kaleminin toplam bütçe harcamaları içindeki payı % 70 seviyesine ulaşmaktadır. Bunlara ek olarak; Suudi Sanayi Geliştirme Fonu (Saudi Industrial Development Fund), Suudi Tarımsal Gelişme Fonu (Saudi Fund for Agricultural Development), Emlak Geliştirme Fonu (Real Estate Development Fund) ve Suudi Kredi ve Tasarruf Bankası (Saudi Credit and Saving Bank), tarafından yaklaşık 50 milyar SAR tutarında projenin finanse edilmesi planlanmaktadır.

Bütçe gelir ve gideri arasındaki farkın kapatılmasına dönük olarak öncelik arz etmeyen projelerin durdurulması, özelleştirme, iç ve dış borçlanmanın artırılması planlanırken, 2015 yıl sonu itibariyle enerji kullanımındaki teşviklerin azaltılması ve bunun 2016 yılı takip eden dönemde devam ettirilmesi ile bütçe harcamaları üzerindeki yükün azaltılması hedeflenmektedir. Özellikle enerji üzerindeki teşviklerin azaltılması bütçede rahatlama sağlarken, uluslararası piyasalarda gıda fiyatlarında yaşanan gerilemeye bağlı olarak ortaya çıkan olumlu gelişmeleri etkisizleştirerek, enflasyon oranında artışa sebep olabileceği tahmin edilmektedir. Bunun yanında, Körfez İşbirliği Teşkilatı yükümlülüğü olan uluslararası çevrelerce bütçe açısından bir kaynak olarak değerlendirilen KDV konusunda ise önümüzdeki dönemde bir gelişme olması beklenmemektedir.

Sonuç olarak, SAK'ın, gerileyen petrol fiyatları ve ülkenin ihtiyacı olan alt yapı yatırımları ve artan askeri harcamaları nedeniyle uzun aradan sonra tekrar bütçe açığı vermeye başlamış olması özellikle uluslararası piyasalarda bir miktar tedirginlik yaratsa da, bu açıkları kısa vadede finanse etmeye yetecek rezervlere sahip olmasının yanında borç stokunun çok düşük seviyelerde olması, bu tedirginliğin derinleşerek bir krize dönüşmesi önündeki en büyük engeldir. Ancak, yine de son zamanlarda bazı hakediş ödemelerinin geciktiğine ilişkin duyurular alınmakta, 2016 yılında ihaleye çıkılacak projelerin bazıları ile devam etmekte olan projelerin belli kısımlarının ileri tarihlere ertelenmesinin söz konusu olabileceği dile getirilmektedir.

Cari denge yine ham petrol fiyatlarındaki gelişmelere bağlı olarak 1998 yılından beri ilk kez açık vermiş olup söz konusu açık 41,4 milyar ABD doları ile GSYH'nin % 6,4'ü oranında gerçekleşmiştir. Bu gelişme ithalatta yaşanan % 2,2 oranındaki gerilemeye rağmen, toplam ihracat gelirlerinin %77'sini oluşturan petrol ihracatında fiyat bazlı yaşanan gerilemenin bu azalışın çok daha üzerinde gerçekleşmesinden kaynaklanmıştır.

c) Büyüme

SAK 2015 yılında herşeye rağmen % 3,4 oranında bir büyümeyi gerçekleştirmiştir. Bu büyümede, özellikle 2014 ile karşılaştırıldığında, çıkarılan ham petrol miktarındaki artışın

büyümeye katkı sağlamış olduğu görünürken, ham petrol rafinasyonundaki artış bir önceki yıla göre azalmış olsa da yine de sabit fiyatlarla % 12,9 oranında bir büyüme göstermiştir.

Bu çerçevede, ham petrol ve doğal gaz çıkarımının ekonomi içindeki ağırlığı bir önceki yıla göre 0,5 puan gerilemekle birlikte %39,1 oranında gerçekleşmiş öte yandan imalat sanayiinin payı ise çok düşük miktarda da olsa yükselmiş ve % 11,8 olmuştur. Bunun yanında petrol işleme, inşaat, taşıma-depolama-haberleşme sektörlerinin ekonomi içindeki ağırlıkları az da olsa artış kaydetmiştir.

Ancak burada dikkati çeken bir gösterge, imalat sanayi altında yera alan, petrol işleme haricindeki, diğer sektörler toplamının ekonomi içindeki ağırlığının 3 puandan fazla azalarak % 3,2 seviyesine gerilemiş olmasıdır.

2016 yılı için GSYH büyümesinin, SAK yetkililerine göre % 2,3, Uluslararası Para Fonu'na (IMF) göre ise % 1,2 seviyesinde kalacağı tahmin edilmekle birlikte, piyasada büyümenin % 0,8 düzeyine kadar gerileyebileceğine dair öngörüler de yer almaktadır.

d) Uluslararası Yatırımlar

Milyar \$	2005-2007 (Yıllık Ortalama)	2012	2013	2014	2015
DYY Girişi	18,20	12,20	8,87	8,01	8,14
Yurt Dışı Yatırımlar	-0,17	4,40	4,94	5,40	5,52
DYY Stok	17,06	199,03	207,90	215,91	224,05
Yurt Dışına Yatırımlar Stok	2,85	34,36	39,30	44,70	63,25
Sınır Ötesi Birleşme Net Satış	0,05	1,43	0,31	0,24	0,75
Sınır Ötesi Birleşme Net Alış	9,34	0,29	0,52	-0,67	3,33
Doğrudan Yabancı Yatırım Sıfırdan Stok		9,44	6,64	9,99	9,86
Yurt Dışına Sıfırdan Yatırımlar Stok		2,03	2,95	1,93	13,53

Kaynak: Dünya Yatırım Raporu 2016 (UNCTAD)

2008 yılındaki küresel kriz öncesi dönem olan 2005-2007 arasında yıllık ortalama 18 milyar ABD doları doğrudan yabancı yatırım (DYY) girişi sağlayan SAK 2012 yılındaki 12 milyar ABD doları DYY girişinin sonrasında 2013-2015 döneminde 8 milyar ABD doları civarında DYY çekmiştir. 2015 yılında söz konusu rakam 8,1 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşirken, kriz öncesi dönemde net olarak azalmakta olan SAK'ın yurt dışı yatırımlarının kriz sonrası dönemde artış kaydederek, yıllık 5 milyar ABD doları seviyesine gelmiş bulunmasıdır. SAK kaynaklı yatırımlar 2015 yılında 5,5 milyar ABD doları tutarında yurt dışı yatırım gerçekleştirmişlerdir.

SAK'ın DYY stoku incelendiğinde, söz konusu stoğun 2015 yılı sonu itibariyle 224 milyar ABD doları seviyesine ulaşmış olduğu görülmektedir. SAK yurt dışı yatırımlarının 2015 yıl sonu toplam stok değeri ise 63,3 milyar ABD doları düzeyine yükselmiş olup bir önceki yıla göre yaklaşık % 42 oranında artış kaydetmiştir. Bu ise temel olarak 2015 yılında kendini

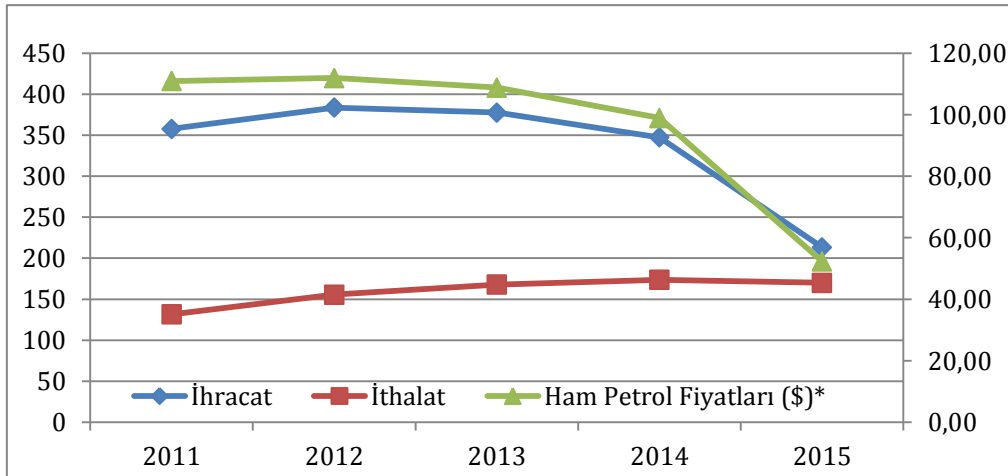
iyice hissettirmeye başlayan ekonomik gelişmelerin bir sonucu olarak sermayenin yeni pazar arayışına girmesi olarak değerlendirilmektedir.

SAK gelişmekte olan ülkeler arasında yabancı yatırımcılar ile kurulan JV'lerin toplam şirketlere oranı açısından % 17 ile Tayland'ın arkasından ikinci sırada gelmektedir. DYY'ler açısından bir diğer önemli gösterge olan sınır ötesi birleşmelerde net alış ve net satış değerleri incelendiğinde 2015 yılında SAK'ın net satışları ile net alışlarının artmış olduğu görülmektedir. Özellikle yurt dışı şirketlerle birleşme amacıyla yapılan net alım tutarının 2015 sonu itibariyle 3,3 milyar ABD doları seviyesine ulaşmış olduğu dikkati çekmektedir.

Birleşmeler dışında sıfırdan yapılan yatırımlarda, SAK'ın yurt dışı yatırımları 2015 yılında 13,5 milyar ABD doları olarak gerçekleşirken, DYY'nın sıfırdan yatırımlar için SAK girişi ise 9,9 milyar ABD doları düzeyine ulaşmıştır.

e) Dış Ticaret Gelişmeleri

i) Genel Dış Ticaret

Milyon \$	İhracat	İthalat	Hacim	Denge	Ham Petrol Fiyatları (\$)*
2011	358	132	489	226	110,94
2012	384	156	539	228	111,97
2013	378	168	546	210	108,86
2014	347	174	521	174	98,94
2015	213	170	383	43	52,32

Kaynak: Trademap (*) Dünya Bankası

SAK ekonomisinin en önemli gelir kaynaklarından birisi olan ham petrolün özellikle ihracat üzerindeki etkisi yukarıdaki grafikten net olarak ortaya çıkmaktadır. Ham petrol fiyatlarında yaşanan gerilemenin SAK'ın ihracat geliri üzerindeki doğrudan etkisi net bir şekilde görülürken, bu gelir azalmasına bağlı olarak ithalat üzerindeki azaltıcı etkisi ise,

fiyatların yüksek olduğu dönemlerde oluşan fonlar nedeniyle, sınırlı düzeyde kalmış ve ancak 2015 yılında sınırlı düzeyde bir azalmaya (% 2,2) sebep olmuştur. Özellikle fiyatların en yüksek seviyelerde seyrettiği 2011 ve 2012 yıllarında dış ticaret dengesi rekor düzeyde fazla vermişken, söz konusu fazla 2015 yılında 43 milyar dolar seviyesine kadar gerilemiştir.

Aşağıdaki tablodan'da görüleceği üzere, SAK temel olarak ham petrol ve buna bağlı sektörlerden sağladığı dış ticaret fazlasını, ekonomik büyümenin gerektirdiği diğer harcamaların yanında, diğer ürün gruplarından oluşan dış ticaret açığının finansmanında da kullanmaktadır. Ham petrol ve türevlerinin yer aldığı 27'nci fasıl dışında yine ham petrol ve türevlerine dayalı plastik ve mamulleri (39'ncü fasıl) ile organik kimyasallarda (29'uncu fasıl) SAK dış ticareti önemli oranda fazla vermektedir (2015 yılı için yaklaşık 183 milyar ABD doları). Ülkede yatırım ve tüketime dönük, özellikle de imalat sanayi ürünleri dış ticarete en önemli dış ticaret açığı kaynaklarını oluşturmaktadır (tüketim ve yatırım mallarını barındıran 84,85 ve 87'nci fasıldaki toplam açık 2015 yılı itibarıyla 67 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir).

Öne Çıkan Ürün Grupları İtibarıyla SAK Dış Ticareti (Milyon \$)

FASIL	FASIL ADI	HACİM			DENGE		
		2011	2014	2015	2011	2014	2015
'27	Mineral Yakıtlar ve Yağlar	310.990	292.102	165.291	310.313	286.964	162.841
'84	Elektriksiz Makineler	22.178	28.210	28.559	-18.871	-24.922	-25.042
'87	Motorlu Kara Taşıtları ile Aksam ve Parçaları	17.682	24.689	26.314	-15.654	-21.795	-23.734
'85	Elektrik Ürünleri ve Elektrikli Makineler	15.864	20.107	20.641	-13.481	-17.969	-18.447
'39	Plastikler ve Mamulleri	17.398	22.384	18.781	11.614	15.429	11.662
'29	Organik Kimyasal Ürünler	14.253	16.399	12.053	10.024	11.407	8.425
'73	Demir ve Çelikten Eşya	6.405	9.068	6.633	-4.325	-7.324	-5.025
'71	Kıymetli Taş ve Mücevher	3.496	5.936	6.367	-1.427	-4.308	-5.156
'30	Eczacılık Ürünleri	4.048	5.731	6.055	-3.460	-4.880	-5.106
'72	Demir Çelik Ürünleri	6.949	6.088	5.117	-5.298	-5.227	-4.324
	TOPLAM	489.313	521.228	383.344	226.140	173.561	43.409

Kaynak: Trademap

Yukarıda ki tabloda dikkati çeken bir diğer husus ise 2015 yılında ülkede yaşanan ekonomik gelişmelerin tabloya yansımış olmasıdır. Ham petrol fiyatlarındaki gerilemeye bağlı olarak en önemli ihracat kaleminde % 40'ın üzerinde bir azalma gerçekleşirken, bu gelişmelere rağmen artan harcamalara bağlı olarak (yeni personel alımı, maaşlara yapılan zamlar, devam edilen çeşitli projeler vb.) geleneksel olarak dış ticaret açığı verilen ürün gruplarında açığın az da olsa artması sonucunu doğurmuştur.

ii) İhracat

SAK'ın ihracatında en önemli paya sahip olan ham petrol ihracatının değeri, fiyat gelişmelerine bağlı olarak önemli ölçüde gerilemiştir. Ham petrolü de içeren 27'nci fasıl ihracatı 2015 sonu itibarıyla 164 milyar ABD doları seviyesine gerilemiş ve toplam ihracatın yaklaşık % 77'sini oluşturmuştur. Bahse konu rakamın 2012 yılında yaklaşık 333 milyar ABD doları ihracat ile toplam ihracatın % 87'sini oluşturduğu dikkate alındığında gerilemenin boyutları daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Söz konusu gerilemede belirleyici olan, artan ihracat miktarına rağmen yaşanan fiyatların 100 ABD doları seviyesinden 40 ABD dolarının altına kadar gerilemiş olmasıdır.

SAK İHRACATINDA ÖNE ÇIKAN ÜRÜN GRUPLARI

Fasıl	Fasıl İsmi	SAK İhracatı (Milyon \$)			SAK İhracatının Dünya Ticareti İçindeki Payı (%)		
		2013	2014	2015	2013	2014	2015
27	MİNERAL YAKITLAR, MİNERAL YAĞLAR VE MÜSTAHSALLARI, MUMLAR	323,8	289,5	164,1	9,7	9,3	8,8
39	PLASTİK VE PLASTİKTEN MAMUL EŞYA	17,0	18,9	15,2	2,8	3,0	2,7
29	ORGANİK KİMYASAL MÜSTAHSALLAR	13,2	13,9	10,2	2,8	3,0	2,6
TOPLAM İHRACAT		377,7	347,4	213,4	2,0	1,8	1,3

Kaynak: Trademap

Bir sonraki tablo ile bu tablo arasında toplam İhracat değerinin farklı olması Trademap'in olmayan verileri partner ülke verilerinden almasından kaynaklanmaktadır.

SAK'ın ihracatı Ham petrol ürünleri açısından incelendiğinde, bu ürün grubunda toplam dünya ticaretinin yaklaşık % 9'unu tek başına karşıladığı görülmektedir. İhracatta öne çıkan, petrol ve ürünlerine dayalı, ilk üç ürün grubu toplam ihracatın yaklaşık % 89'unu oluşturmaktadır. İşlenmemiş petrol ürünlerini içeren 27'nci fasıl hariç diğer iki fasılın ihracatında gerileme olsa da toplam içindeki ağırlıkları artmıştır. Bunun sebebi ise, söz konusu ürün gruplarının ham petrole dayalı olmakla birlikte ham petrole kıyasla daha katma değerli ürünler olmaları nedeniyle fiyatlardaki gerilemeden daha az etkilenmiş olmalarıdır.

SAK'nın 2015 yılı ihracatı içinde 1 milyar ABD doları sınırını aşan diğer ürün grupları incelendiğinde ise; Gemiler suda yüzen taşıt ve araçlar (Römorklar ve İtici Gemiler), Alüminyum ve

alüminyumdan eşyalar (İşlenmemiş Alüminyum), Elektriksiz Makineler (Aksam ve Parçalar), İnorganik Kimyasallar (Amonyak), Motorlu kara taşıtları ve bunların aksam ve parçaları (Binek Otomobil), süt ve süt mamulleri (Peynir), Elektrikli Makineler (Kablolar) ile Gübrelerdir (Üre).

SUUDİ ARABİSTAN KRALLIĞI İHRACATINDA İLK 15 ÜLKE* (Milyon \$)

ÜLKELER	İhracat		Hacim		Denge	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
BAE	6.309	6.742	14.513	15.331	-1.896	-8.589
Çin Halk Cumhuriyeti	7.318	5.607	30.397	29.575	-15.760	-23.968
Hindistan	3.827	3.001	9.998	8.815	-2.345	-5.814
Singapur	3.694	2.354	5.085	3.105	2.304	-750
Mısır	2.091	1.966	4.301	4.228	-118	-2.262
Türkiye	2.129	1.722	4.920	4.698	-662	-2.976
Katar	1.512	1.601	2.070	2.067	953	-466
Kuveyt	1.502	1.556	2.014	2.027	991	-471
Belçika	1.797	1.507	2.943	2.690	652	-1.184
Bahreyn	1.582	1.503	3.509	3.424	-344	-1.921
ABD	1.333	1.480	22.717	23.460	-20.051	-21.980
Ürdün	1.944	1.442	2.851	2.423	1.037	-982
Malezya	1.491	1.352	2.863	2.541	119	-1.189
Güney Kore	1.391	902	9.937	10.548	-7.156	-9.646
Pakistan	1.018	890	1.581	1.385	456	-495
Dünya	341.947	201.492	510.187	365.313	173.708	37.671

Kaynak: Uncomtrade

* Sıralama 2015 yılına göre yapılmıştır

SAK'ın ülkelere göre ihracatı incelendiğinde ilk on beş ülke arasında KİK ülkelerinden dördünün (BAE, Bahreyn, Kuveyt ve Katar) bulunduğu görülmekte bu ülkeler içinde BAE'nin ise SAK'ın en önemli ihracat pazarı konumunda olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu ülkeyi, Çin Halk Cumhuriyeti ve Hindistan izlemektedir. SAK'ın KİK ülkelerine gerçekleştirmiş olduğu ihracatta, Römorklar ve iticiler, plastik ve mamulleri, süt ve süt ürünleri, elektrikli ve elektriksiz makine gibi imalat sanayi ürünleri ön plana çıkarken, Çin Halk Cumhuriyeti ve Hindistan gibi ülkelere ihracatta ise ham petrol ve türevleri ön plana çıkmaktadır.

iii) İthalat

SAK'nın ithalatı, temel olarak tüketim, yatırım ve üretim amacıyla ihtiyaç duyulan bir çok ürün grubunu kapsamaktadır. Daha önce de ifade edildiği gibi bu kalemlerde, ithalatın ihracata oranla daha çok daha az geriliyor olması, ham petrol fiyatlarındaki aşırı orandaki gerilemeye karşın ekonomi de büyümenin 2015 yılında devam etmiş olmasıdır. Merkezi hükümetin daha önceki dönemlerde elde etmiş fon birikiminin yarattığı kaynakların yanında, yurt içi ve yurt dışı borçlanma seçeneklerini de değerlendirmeye alması ekonomide petrol fiyatlarının yaratacağı etkiyi azaltmayı amaçlamış bunda da beli ölçüde

başarılı olmuştur. Buna bağlı olarak özellikle nihai tüketime dönük ürün gruplarının ithalatında artış meydana gelmiştir.

SAK İTHALATINDA ÖNE ÇIKAN ÜRÜN GRUPLARI (Milyon \$)

FASIL	FASIL ADI	İthalat			SAK'ın Dünya Ticareti İçindeki Payı (%)		
		2013	2014	2015	2013	2014	2015
'84	Elektriksiz Makineler	26.206	26.566	26.800	1,25	1,23	1,38
'87	Motorlu Kara Taşıtları ile Aksam ve Parçaları	23.446	23.242	25.024	1,74	1,67	1,90
'85	Elektrik Ürünleri ve Elektrikli Makineler	17.797	19.038	19.544	0,76	0,79	0,83
'73	Demir veya Çelikten Eşya	7.631	8.196	5.829	2,45	2,56	2,08
'71	Kıymetli Taş ve Mücevherler	5.069	5.122	5.761	0,59	0,71	0,95
'30	Eczacılık Ürünleri	5.121	5.305	5.581	1,06	1,03	1,12
'72	Demir ve Çelik	6.015	5.658	4.720	1,52	1,37	1,45
'99	Başka Yerde Sınıflanmayan Ürünler	3.292	3.800	4.232	0,99	1,01	1,51
'10	Hububat	6.043	5.475	3.893	4,91	4,58	3,89
	TOPLAM	167.924	173.834	169.968	0,89	0,92	1,04

Kaynak: Trademap

İthalatta öne çıkan ürün grupları arasında enerji üretimine dönük makineler (gaz ve buhar türbinleri vb.), binek otomobiller, haberleşme alt yapısına dönük ürünler ile altın ithalatında önemli oranda artış olduğu görülmektedir.

Bu listede yer alan ürün grupları SAK ithalatının dünya ticareti açısından incelendiğinde, SAK'ın Hububat, Demir ve Çelikten Eşya, Motorlu Kara Taşıtları ve Demir Çelik açısından dünya ölçeğinde, önemli bir pazar olduğu ortaya çıkmaktadır.

İthalatta öne çıkan ülkeler incelendiğinde, ihracattan farklı olarak KİK ülkeleri içinde ilk 15 ülke arasında sadece BAE'nin yer alıyor olmasıdır. İthalatta ilk on beş ülke listesinde dikkati çeken bir diğer önemli unsur ise bu liste içinde, 8 ülkeden ithalatta artış kaydedilirken, en yüksek oranlı artışın Güney Kore'den gerçekleşmiş olmasıdır.

SAK İTHALATINDA İLK 15 ÜLKE* (Milyon \$)

ÜLKELER	İhracat		Hacim		Denge	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Çin H. Cumhuriyeti	23.078	23.968	30.397	29.575	-15.760	-23.968
ABD	21.384	21.980	22.717	23.460	-20.051	-21.980
Almanya	12.417	11.759	12.642	12.001	-12.191	-11.759
Japonya	9.903	9.713	10.710	10.346	-9.097	-9.713
Güney Kore	8.546	9.646	9.937	10.548	-7.156	-9.646
BAE	8.204	8.589	14.513	15.331	-1.896	-8.589
Hindistan	6.172	5.814	9.998	8.815	-2.345	-5.814
İtalya	5.729	5.065	6.619	5.812	-4.838	-5.065
İngiltere	4.511	4.758	5.337	5.316	-3.684	-4.758
Fransa	4.496	4.219	4.740	4.456	-4.252	-4.219
İsviçre	4.677	3.980	4.765	4.089	-4.589	-3.980
Tayland	3.670	3.678	4.332	4.241	-3.008	-3.678
Türkiye	2.791	2.976	4.920	4.698	-662	-2.976
Vietnam	2.649	2.967	3.470	3.654	-1.828	-2.967
Brezilya	2.981	2.760	3.298	3.038	-2.663	-2.760
Dünya	168.240	163.821	510.187	365.313	173.708	-163.821

Kaynak: Uncomtrade

* Sıralama 2015 yılına göre yapılmıştır

Güney Kore'den gerçekleştirilen ithalattaki artış, binek otomobiller ile çeşitli klima parçaları ve enerji türbinleri parçalarında yaşanan artıştan kaynaklanmıştır. Çin Halk Cumhuriyetinden gerçekleştirilen ithalatta ise habeleşme alt yapısına dönük elektronik cihazlardaki artış dikkati çekmektedir. ABD'den gerçekleştirilen ithalat artışında ise uçak parçaları öne çıkan ürün grubudur. BAE ve İngiltere'den ithalat ise altın ithalatına bağlı olarak önemli oranda artış kaydederken İngiltere'den ithalatta ayrıca uçak parçaları bir diğer önemli artış kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Vietnam'dan gerçekleştirilen ithalat artışında yine haberleşme altyapısına dönük elektronik cihaz ithalatındaki artış ön plana çıkmaktadır. Türkiye'den gerçekleştirilen ithalat artışında elektrik transformatörleri, statik konvertörler ve endüktörlerdeki artışın katkısı büyük olmuştur.

3) 2030 Vizyonu ve 2020 Ulusal Dönüşüm Programı

a) 2030 Vizyonu (2030 Vision)

Raporun özellikle Ekonomik gelişmelere ilişkin bölümünde bahsedildiği üzere, gerilemiş olan ham petrol fiyatları ve bunun yarattığı finansal baskı uluslararası piyasalarda, ülkenin ekonomik iflasa sürüklendiğine dair tartışmaları alevlendirmiştir. Bununla birlikte, mevcut ekonomi, maliye ve finansman politikalarında radikal değişiklikler gerçekleştirilmemesi halinde ekonominin bugünkü koşullara ne kadar süre ile dayanabileceğine ilişkin çeşitli öngörüler ve tahminler de yine bu dönemde artan şekilde ülke uzmanlarının gündeminde yer almıştır.

SAK yönetimi, bu gündemin de hareketlendirmesi, ancak uzun vadede bazı politikalarda radikal değişiklikler yapma gerekliliğinin de farkında olarak, ülkenin gelecek 15 yılına ilişkin hazırlanan yol haritasını tüm dünyaya duyurmuştur (25 Nisan 2016 <http://vision2030.gov.sa/en>). Söz konusu plan, ekonomiden sosyal hayata kadar bir çok alanda amaç ve hedefler ortaya koymaktadır. Bu hedefler; 2030 yılına kadar üç SAK şehrinin dünyanın yaşanabilir ilk 100 şehri arasında yer alması, düzenli spor yapanların toplam nüfusa oranını % 60 seviyesine yükseltilmesi, 2020 itibariyle ailelerin %80'inin çocuklarının eğitimlerinde aktif rol alıyor olması, sosyal sermaye endeksinde 10'ncu sıraya yükselmesi (halihazırda 26'ncı sıradadır), ilk 200 uluslararası üniversite arasında 3 SAK üniversitesinin yer alması, fonların en az % 20'sinin KOBİ'lere kullanırılıyor olması ve Ekonomiye katkılarının % 35 seviyesine yükselmesi (% 20), kadının işgücüne katılım oranının % 30 oranına ulaşması (% 22), işsizliğin % 7 seviyesine düşürülmesi (% 11,7), savunma harcamalarının % 50'sinin ülke içinde karşılanıyor olması, dünyanın 15'nci en büyük ekonomisi olunması, petrol ve doğal gaz sektörlerinde yerleşmenin % 75 (%40) seviyesine yükseltilmesi, Kamu Yatırım Fonu (Public Investment Fund) varlıklarının 7 trilyon SAR -yaklaşık 2 trilyon ABD doları- seviyesine (600 milyar SAR - 160 milyar ABD Doları-) artırılmasıdır.

b) 2020 Ulusal Dönüşüm Programı (2020 National Transformation Plan)

Bu iddialı hedefler ulaşmak ve bu hedeflere ne kadar yaklaşılabilildiğini ortaya koymak üzere daha detaylı bir şekilde hazırlanmış olan 2020 Ulusal Dönüşüm Programı (National Transformation Plan 2020) ise 7 Haziran 2016 tarihinde basın duyurusu ile tüm dünyaya duyurulmuştur.

Söz konusu planın yayımıyla birlikte bakanlıklar düzeyinde yapılan yeniden yapılanma yönetimin planın gerçekleştirilmesine dönük kararlılığının ilk göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Planın ilk aşaması olan 2016 içinde 24 adet kamu kurumunu (Adalet Bakanlığı, Ticaret ve Yatırım Bakanlığı, Suudi Turizm ve Ulusal Miras Komisyonu vb.) ilgilendiren hedef ve kriterler bulunmaktadır, her yıl planın kapsadığı kurumların sayısı artırılması planlanmaktadır.

Bütün paydaşların birlikte ve uyum içinde çalışmalarını gerektiren Plan'ın temel amaçları, ekonomideki ham petrol ve doğal gaz bağımlılığının azaltılması, daha fazla Suudi gence iş imkanları yaratılması, daha şeffaf ve özel sektöre dayalı bir ekonomi oluşturulması, yerliliğin artırılması, dijital dönüşümün gerçekleştirilmesi, olarak sıralanabilir. Paydaşların bu amaçlara ulaşılması yönünde etkinliğini artırmak üzere; şeffaflık, kurumsallaşma, bilgi transferine dönük sağlanacak özel destekler kurumsal kapasitenin artırılması da amaçlanmaktadır.

Plan süreci; 2030 Vizyonu hedeflerine ulaşılması önündeki engel ve zorluklar belirlenerek ara hedefler ortaya konması, bu hedefler çerçevesinde girişimler oluşturularak, girişimler tarafından detaylı planlar hazırlanması, gerçekleştirmelerin şeffaflık çerçevesinde kamu ile paylaşılması ve son olarak yapılacak değerlendirmeler çerçevesinde yeni girişimler oluşturulması ve paydaşlar eklenmesi şeklinde tasarlanmıştır. Önümüzdeki 5 yıl içinde Planın hayata geçirilmesi ile ilgili olarak 270 milyar SAR (72 milyar ABD Doları) bütçe ayrılmıştır.

2020 Hedeflerinin bazılarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz **(parantez içinde olan rakamlar küresel/uluslararası eşik değerler olarak planın kendisinden alınmıştır):**

- ✓ Petrol dışı gelirlerin 530 milyar SAR düzeyine çıkması (691 milyar SAR),
- ✓ Personel giderlerinin kamu harcamalarındaki payının % 40 seviyesine indirilmesi (%12),
- ✓ KOBİ'lerin kamu ihalelerinden aldıkları payın % 25 olması (% 43),
- ✓ Kamu borcunun GSYH içindeki payının % 30 olması (% 54)
- ✓ Petrol dışı varlıkların 5 Trilyon SAR olması,
- ✓ Ertelenen projelerin oranının % 40 olması,
- ✓ Su ve elektrik harcamalarına dönük verilen desteklerin azaltılması yoluyla 200 Milyar SAR tasarruf yapılması (benzinde 2015 yılı sonunda başlatılan uygulama ile yıllık 1 Milyar SAR tasarruf sağlandığı ifade edilmektedir),
- ✓ Çevresel Performans Endeksinde 50'nci sıraya yükselmesi,
- ✓ Özel sektörün sağlık harcamalarına katkısının % 35 olması (% 60),
- ✓ Elektronik sağlık veritabanında bilgileri olan Suudlu vatandaş oranının % 70 olması (% 100),
- ✓ Lisanslı Sağlık Kurum/kuruluşlarının oranının % 100 olması (% 100),
- ✓ Kalite ve performansları hakkında düzenli raporlama yapan sağlık kurum/kuruluşlarının oranının % 100 olması (% 100),
- ✓ Özel sağlık kuruluşlarının devlet imkanlarını kullanmasından kaynaklanan gelirlerin 4 milyar SAR,
- ✓ UNCTAD'ın şirketten tüketiciye (B2C) e-ticaret endeksinde 35'nci sıraya gelmesi,
- ✓ UNCTAD'ın şirketten şirkete (B2B) e-ticaret endeksinde 25'nci sıraya gelmesi,
- ✓ İnternet kullananların oranının % 85 olması (% 87,9),

- ✓ Bilgi teknolojilerinin petrol dışı yurt içi hasıla içindeki payının % 2,4 seviyesine yükselmesi (% 15),
- ✓ Piyasada standartlara uygun ürün oranının % 80 olması,
- ✓ Sınırlı, Sorumlu Şirket (LLC) sayısının 104 bin olması (347 bin),
- ✓ Toplanamayan belediye gelirleri oranının % 8 olması (% 20),
- ✓ Resmi kadastro kayıtları oranının % 50'ye çıkması (% 24),
- ✓ Kırsal ve Yerel Yönetim Bakanlığı bütçesinin % 6'sını geçen projelerin oranının % 3'e inmesi,
- ✓ Öngörülen sürenin en az % 20'si oranında uzayan projelerin oranının % 20 olması,
- ✓ Geri dönüştürülen atıkların oranının % 40 olması (% 100),
- ✓ Kamu'da üst yönetimde çalışan kadınların oranının % 5 olması (% 36),
- ✓ Kültürel organizasyonları ziyaret edenlerin sayısının 1,2 milyona ulaşması,
- ✓ Ulusal düzeyde yayınlanan kitap sayısının 7500 olması,
- ✓ Tarımda kullanılan suyun yenilenebilir su kaynaklarına oranının % 19,1 seviyesine çekilmesi (% 19,1),
- ✓ Kültür balıkçılığı üretiminin 100 bin ton seviyesine yükselmesi (1,1 milyon ton),
- ✓ Tavuk yetiştiriciliğinde yerli piliç oranının % 60'a yükselmesi (% 140),
- ✓ Petrol dışı ihracatın 330 milyar SAR seviyesine yükselmesi,
- ✓ İhracat için gerekli sürenin 7 güne gerilemesi (6 gün),
- ✓ Madencilik sektöründe iş imkanlarının 90 bine yükselmesi (65 bin),
- ✓ Madencilik sektörünün yurt içi hasılda 97 milyar SAR yer tutması (262 milyar SAR),
- ✓ Kamu ve özel sektörün harcamalarında yerli katkı oranının % 50 olması (% 57),
- ✓ Stratejik ortaklar ile kurulan enerji üretim tesislerinin oranı % 100 (% 100),
- ✓ Petrol üretim kapasitesinin 12,5 milyon varil/gün olması (11 milyon),
- ✓ Rafineri kapasitesinin 3,3 milyon varil/gün seviyesine yükseltilmesi (1,9 milyon),
- ✓ Yerli üretim ilaçların Pazar payının % 40 olması (% 45),
- ✓ Sigorta kapsamında ihtiyacı olanlara sağlanan konut miktarının 101.700 adet olması,
- ✓ İşsizlik oranının % 9 seviyesine çekilmesi (% 5,8),
- ✓ Özel sektörde iş arayan Suudlu oranının % 50 seviyesine çıkması,
- ✓ Mesleki ve teknik eğitime tabii olan Suudlu öğrenci sayısının 950 bin olması,
- ✓ Emlak sektörünün GSYH'a içindeki payının % 10 olması (% 20),
- ✓ Yeni konut projeleri için izin süresinin 60 gün olması (26 gün),
- ✓ Piyasaya sunulan yeni veya kullanılmamış konut miktarının destek almaya aday potansiyel alıcılara oranının % 50 seviyesine yükselmesi,
- ✓ Evi olan Suudlu aile oranının % 52 olması (% 64),
- ✓ Konut kredilerinin petrol dışı ekonomi içindeki ağırlığının % 15 olması (% 75),
- ✓ Demir yolu projelerinin geliştirilmesi ve işletilmesinde özel sektör katkısının % 50 olması,

- ✓ Liman projelerinin geliştirilmesi ve işletilmesinde özel sektör katkısının % 70 olması,
- ✓ Konteynerların limanda bekleme sürelerinin 5 güne inmesi (1 gün),
- ✓ Yeni turizm yatırımlarının 171,5 milyar SAR'a yükselmesi,
- ✓ Turist sayısının 81,9 milyon kişiye ulaşması,
- ✓ Turizmin GSYH içindeki payının % 3,1 seviyesine yükselmesi,
- ✓ Jubail ve Yanbu endüstri bölgelerinin imalatlarının 309 milyon ton olması,
- ✓ Jubail ve Yanbu endüstri bölgelerinde özel sektör yatırımlarının 1 trilyon SAR olması,
- ✓ Jubail ve Yanbu'da geri dönüştürülebilir sanayi atıklarının oranının % 54 olması,
- ✓ Hedef sektörlerde geliştirilen ve yerleştirilen teknoloji sayısının 125 olması,
- ✓ Patent sayısının 5000 olması,
- ✓ Yenilenebilir enerji kaynaklarının toplam enerji tüketimi içindeki payının % 4 olması,
- ✓ Nükleer enerji alanında yerli katkı oranının % 30 olması (% 70),
- ✓ Yenilenebilir enerji alanında yerli katkı oranının % 35 olması (% 80),
- ✓ Yeniden yapılandırılan bakanlık sayısının 21 olması,
- ✓ 70 milyar SAR tutarında doğrudan yabancı yatırım çekilmesi,
- ✓ Küresel rekabetçilik endeksinde 20'nci sıraya gelmesi,
- ✓ Dünya Bankası'nın iş yapma kolaylığı endeksinde (Doing Business) 20'nci olunması,
- ✓ Yerli Katkı oranının % 40 seviyesine yükselmesi,
- ✓ Geliştirilen ve hayata geçirilen yeni yatırım projelerinin sayısının 30'a ulaşması,
- ✓ Çalışma izni için gerekli sürenin 10 güne indirilmesi,
- ✓ Yeni iş açma izni için gerekli sürenin 1 güne indirilmesidir.

Bu hedeflere ulaşılmasında üzerine görev düşen 26 kamu kurumu içinde, bu iş için ayrılmış olan yaklaşık 270 milyar SAR'lık bütçeden en yüksek payı alan yaklaşık 60 milyar SAR ile Konut Bakanlığı olurken, bu bakanlığın ardından; Sağlık Bakanlığı, İletişim ve Haberleşme Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Su ve Elektrik Bakanlığı, Eğitim Bakanlığı, Jubail ve Yanbu Krallık Komisyonu diğer yüksek bütçeli kurumlar arasında yer almışlardır.

4) Türkiye ile İlişkiler

a) Karşılıklı Ticaret

Milyon \$	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2008	2.202	3.322	5.524	-1.121
2011	2.763	3.454	6.217	-690
2012	3.677	4.414	8.090	-737
2013	3.191	4.178	7.369	-986
2014	3.047	3.862	6.909	-815
2015	3.473	3.002	6.475	470

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

İkili ticaret hacmi, 2014 yılında 6,9 milyar ABD Doları 2015 yılında ise 6,5 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. İthalatımızın yaklaşık %90'ı ham petrol ve petrole dayalı kimyasal ürünlerden oluşmaktadır. İhracatımızda ise öne çıkan ürün grupları ise halı, işlenmiş petrol ürünleri, elektrik panoları, İnşaat demiri ve mobilyadır.

2011-2015 dönemi ihracatında öne çıkan ürün gruplarındaki gelişmeler incelendiğinde;

- Özellikle inşaata dönük uzun demir-çelik ürünleri ihracatında gerileme olduğu, buna karşın işlenmiş ve işlenmemiş doğal taş, yine demir-çelikten diğer inşaat aksamı ihracatı artış kaydettiği,
- Yine mobilya ve halı ihracatı aynı dönemde artış kaydettiği,
- Benzin ihracatının arttığı,
- Gıda maddeleri içinde, peynir, bisküvi, çikolata, diğer ekmekçilik ürünleri ihracatı önemli oranda artış gösterdiği buna karşılık, limon, mercimek ve mandalin gibi ürünlerin ihracatının gerilediği,
- Kara taşıtlarının aksam ve parçaları ihracatının arttığı,
- Demir-çelik, Alüminyum gibi malzemelerden yapılmış ev eşyaları ihracatı artış gösterdiği,
- Elektrik transformatörleri, elektrik kontrol tabloları, diğer muslukçu eşyası, yangın söndürme gemileri ihracatını arttırdığı görülmektedir.

2015 yılında SAK'na yaptığımız ihracat bir önceki yıla göre % 14 artarak yaklaşık 3,5 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Aynı dönemde SAK'dan yaptığımız ithalat ise % 22,3

oranında azalarak 3 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Bu rakamlara göre 2009 yılından beri ilk defa SAK'la dış ticaretimiz 2015 yılında fazla vermiştir.

Ülkeler arasında ticareti değerlendirmeye yarayan endekslerden olan "Tamamlayıcılık Endeksi" Türkiye'nin 2015 yılı ihracatı ve SAK'ın aynı yıl ithalatı bazında hesaplandığında 67 gibi yüksek sayılabilecek bir değer çıkmaktadır. Söz konusu oranın 100'e yaklaşması bir ülkenin ihracatı ile diğer ülkenin ithalatı arasında örtüşmenin arttığını ifade etmektedir.

Yine ürün grupları çerçevesinde 2015 yılı dış ticaret verileri baz alınarak yapılan İhracat uzmanlık endeksine göre çıkan sonuçlar çerçevesinde oluşturulan özet tablo aşağıdadır.

GTİP	GTİP Adı
710812	Altın (Diğer İşlenmemiş Şekillerde Olanlar, Para Yerine Kullanılmayan)
870421	Dizel/Yari Dizel Motorlu Taşıtlar (Taşıma Kapasitesi<5ton)
711319	Diğer Kıymetli Metal-Kaplamalarından Mücevherci Eşyasi
721420	Köşeli Çubuklar (Çentik, Yiv, Oluk Vb Şekil Bozuklukları Olan)
870322	Motorlu Taşıtlar; Kivildim Ateşlemeli (1000cm ³ <Silindir=<1500 Cm ³)
570242	Sentetik/Suni Elyaftan Kadife Şeklinde Dokunmuş Hazır Eşya
852872	Televizyon; Diğerleri, Renkli Olanlar
610910	Tişört, Fanila, Atlet Vs. Giyim Eşyasi; Pamuktan (Örme)
610990	Tişört, Fanila, Atlet Vs. Giyim Eşyasi; Diğer Maddelerden (Örme)
620462	Kadın/Kız Çocuk İçin Pantolon, Şort Vs. Pamuktan
854449	Diğer Elektrik İletkenleri (Gerilimi=<80 V. İçin)
870899	Kara Taşıtları İçin Diğer Aksam, Parçaları
870210	Dizel/Yari Dizel Motorlu Toplu Yolcu Taşıtları
870323	Motorlu Taşıtlar; Kivildim Ateşlemeli (1500cm ³ <Silindir=<3000 Cm ³)
620342	Erkek/Erkek Çocuk İçin Kısa Pantolon, Şort Vs. Pamuktan
840999	Dizel Motorlar İçin Aksam; Parçalar
200819	Diğer Sert Kabuklu Meyve Ve Karışımlarının Konserveleri
845011	Tam Otomatik Çamaşır Yıkama Makineleri-Kapasitesi=<10 Kg
730890	Demir/Çelikten Diğer İnşaat-Aksami
870829	Kara Taşıtlarının Diğer Aksam-Parçaları
961900	Hijyenik Havlular Ve Tamponlar, Bebek Bezleri Ve Benzeri Hijyenik Eşya
611020	Süveter/Kazak/Hirka/Yelek Vs. Pamuktan (Örme)
841810	Birden Fazla Dış Kapılı Kombine Soğutucu-Dondurucular
851660	Diğer Elektrikli Fırınlar, Ocaklar, Izgaralar Vb.
870870	Kara Taşıtları İçin Tekerlekleri Vb Aksam, Parça/Aksesuari
732690	Demir/Çelikten Diğer Eşya
840991	Benzinli Motorlar İçin Aksam; Parçalar
870321	Motorlu Taşıtlar; Kivildim Ateşlemeli (Silindir Hacmi <= 1000cm ³)
940350	Yatak Odalarında Kullanılan Türden Ahşap Mobilyalar
401120	Otobüs-Kamyon Dış Lastiği; Yeni

Söz konusu endeks, Türkiye'nin ihracatında öne çıkan ürün grupları ile SAK'ın ithalatında öne çıkan ürün gruplarından hesaplanmıştır.

Bahse konu çalışma sonucu ortaya çıkan ürün gruplarının bir kısmı, yukarıda ifade edildiği üzere, 2011-2015 döneminde zaten ihracat artışı yaşanmış olan ürün gruplarıdır. Ancak, Mücevherci Eşyası, Hafif Ticari Araç, Binek Otomobiller, Dizel Yolcu Taşıtları, Televizyon, Çamaşır Makinesi ve Dondurucular, Otomotiv Yedek Parça (Motor aksam ve parçaları dahil) ve Lastikleri, Bayan ve Çocuk Hazır Giyim Eşyası, , Hijyenik Malzemeler gibi ürün gruplarında Türkiye'nin ülkeye ihracatında kullanılmayan bir potansiyel olduğu değerlendirilmektedir.

b) Karşılıklı Yatırımlar

TCMB ve Ekonomi Bakanlığı verilerine göre, ülkemizde tekstil, gıda, bankacılık, dış ticaret, gayrimenkul ve turizm sektörlerinde faaliyet gösteren 700 civarında Suudi firmasının ülkemize yaptıkları yatırımların miktarı 2 milyar ABD doları civarındadır. 2014 yılı itibariyle Türkiye'ye giren SAK kaynaklı doğrudan yatırım tutarı 10 milyon ABD doları seviyesinde gerçekleşirken, 2015 yılı geçici verilerine göre 17 milyon ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

SAK Genel Yatırım İdaresi (SAGIA) verilerine göre, Türkiye'nin SAK'da gerçekleştirdiği yatırım tutarı yaklaşık 642 milyon ABD doları civarındadır. SAK'da 200'ün üzerinde Türkiye sermayeli şirket faaliyet göstermektedir.

c) Müteahhitlik

SAK, Türk müteahhitlerin Körfez ülkeleri arasında Katar'dan sonra ikinci, dünya genelinde ise yedinci sırada en çok iş aldıkları ülke konumundadır. Türk müteahhitlik firmaları bugüne kadar burada 100'den fazla projeyi üstlenmişlerdir. Türk firmalarının SAK'da üstlendikleri projelerin tutarı, 2015 itibariyle toplam 17 milyar dolara yaklaşmıştır. İşadamlarımız (taahhüt ve diğer) 2015 yılında ülkede 1 milyar ABD dolarının biraz üzerinde yeni iş almışlardır.

d) Pazara Girişte Dikkat Edilecek Hususlar

- Gıda ürünleri ihracatından önce Suudi Gıda ve İlaç Kurumundan (SFDA) lisansı alınmalıdır (<http://www.sfda.gov.sa/en/Pages/default.aspx>).
- Belli ürünlerde ülkeye sevkiyat öncesi Suudi Standartlarına uygunluk belgesi SASO alınması gerekmektedir, SASO belgesi Türkiye'de TSE'den alınabilmektedir. Bu belgeyi Türkiye'de TSE'nin Gebze Kalite Kampüsünde yer alan, Uluslararası Gözetim Müdürlüğü vermektedir (ilgili birimin telefonu +90 262-7231313).
- Ülkeye ihraç edilecek ürünlerin üzerinde, hangi ülke menşeli olduğunu gösteren, çıkmayacak ve zarar görmeyecek şekilde görünür bir yerde etiket olmalıdır.
- Genel olarak gümrük vergisi oranları %5'ler civarındadır. Mobilyalar, halı ve bazı paketleme malzemelerinde bu oran %15'ler civarındadır. Ürün bazlı vergi oranları için

<http://www.customs.gov.sa/sites/sc/en> adresinden bilgi alınabilir. Ülkede KDV uygulaması bulunmamaktadır.

- Özellikle satış sonrası teknik destek gerektiren makine ve beyaz eşya gibi ürün gruplarında, yaygın servis ağı altyapısı olan veya oluşturabilecek yerel ortaklar ile çalışılması daha faydalı olacaktır.
- Genel olarak Suudlu alıcılar bir ürünü beğendiklerinde, çok fazla beklemeden ürünü elde etmeyi tercih etmektedirler. Bu çerçevede için depolama imkanı olan ihrac konusu ürünler için depo imkanı olan distribütörler ile çalışılması veya kendi deponuzun olması faydalı olacaktır.
- Aynı şekilde günümüze kadar ülkenin Türkiye açısından en önemli pazar konumunda olduğu Müteahhitlik alanında da yerel bir ortak ile çalışmak, süreçlerin hızlanması ve özellikle geciken alacakların yaratacağı finansman yükünün paylaşılabilmesi açısından uygun bir strateji olacaktır.
- Akreditifli alışveriş tercih edilmeli, çekten kaçınılmalıdır.
- Makine Sektörü ihracatında, makinelerin kullanım kılavuzlarının (özellikle arapça ve/veya ingilizce olarak) olması, makinelerin kurulumundan sonra yaşanacak sorunların azaltılması açısından önemlidir.

e) Gündemdeki Konular

- Yabancılara Türkiye’de emlak alma imkanı veren son yasal düzenlemeyi takiben çok sayıda Suudi vatandaşı ülkemizden ev almaktadır.
- SAK Devletinin uzun zamandır üzerinde çalıştığı konut projesi ile ilgili olarak üst düzey görüşmeler devam etmektedir. Konut projesi ile ilgili olarak planlanan Devletin ilgili Kurumları arasında MOU (Memorandum of Understanding) imzalanarak, her iki ülkedeki firmaların konut projesinde birlikte yer almalarının sağlanması amaçlanmaktadır (Satıştan sorumlu bir Menkul Kıymet Geliştirme Firması, Müteahhit Firma ile Finansman Firması).
- Ülke genelinde yaşanmakta olan finansman sıkıntısı, özellikle kamunun işveren olduğu çeşitli alt ve üst yapıların yapımını üstlenen Müteahhitlik firmalarının ödemelerinin gecikmesine, mevcut projelerin tekrar değerlendirilip kısıntıya gidilmesine ve bazı projelerin ertelenmesi veya iptal edilmesine sebep olmaktadır.
- SAK’ın dahil olduğu Körfez İşbirliği Konseyi ülkeleri ile STA görüşmelerine tekrar başlanması veya SAK ile ikili tercihli ticaret anlaşması yapılmasına dönük görüşmeler devam etmektedir.
- Et, tavuk, yumurta vb. gıda maddelerinin SAK’na ihracatı için gerekli olan Suudi İlaç ve Gıda Kurumu (Saudi Food and Drug Authority-SFDA) lisanslarının ülkemizde Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığımız tarafından verilebilmesini teminen başlatılmış olunan süreçte belli bir noktaya gelmiştir.
- Diğer Körfez ülkelerinden olduğu gibi SAK’dan da son günlerde ülkemize yönelen turizm talebinin teşvik edilmesi ülkemiz Turizm gelirine önemli katkı sağlayacaktır.